

PRIVREDNA KOMORA VOJVODINE

Udruženje poljoprivrede, prehrambene industrije i vodoprivrede

QG 731 - 01

INFORMACIJA O JESENJOJ SETVI PŠENICE RODA 2015.GODINE I USLOVIMA ZA ZASNIVANJE RATARSKE PROIZVODNJE U 2015. GODINI NA PODRUČJU VOJVODINE

Novi Sad, februar 2015. godine

I UVOD

Poljoprivredna proizvodnja u 2014.godini odvijala se u nepovoljnim ekonomskim uslovima. Nedostatak sopstvenih sredstava za finansiranje tekuće poljoprivredne proizvodnje ograničava nivo primenjene agrotehnike kod većine subjekata primarne poljoprivrede. Zbog nerešenog prihvatljivog načina finansiranja u poljoprivredi, ratarska proizvodnja i dalje zavisi od klimatskih uslova, koji su u 2014.godini bili dobri, prevashodno zbog visokog nivoa padavina.

U predvegetacionom periodu, bilo je neobičajeno toplo i suvo vreme sa malo snega. Nedostatak vlage u zemljištu nadoknađen je u vegetacionom periodu, kada su u maju, julu i septembru 2014.godine zabeležene veoma obilne i intezivne padavine. Vremenski uslovi nisu pogodovali pšenici, ali jesu kukuruзу, šećernoj repi i soji, pa su ostvareni rekordni prinosi. U 2014.godini ostvarena je veća proizvodnja industrijskog bilja, u odnosu na 2013.godinu.

Ostvarena proizvodnja žitarica je iznad potreba domaćeg tržišta, pa je višak usmeren ka izvozu. U ekonomskoj 2013/2014.godini ostvaren je izvoz kukuruza u zrnu iz Srbije od 1,8 miliona tona, što je 3 puta više u odnosu 2012/13.godinu.

Izvoz pšenice roda 2013.godine iz Srbije (i brašna prevedenog u pšenicu) u periodu od jula 2013. do juna 2014.godine iznosi 1.349.118 tona. U odnosu na izvoz pšenice u ekonomskoj 2012/13.godini izvezeno je skoro dvostruko više pšenice.

II SETVA PŠENICE RODA 2015. GODINE

Sa jesenjom setvom započela je proizvodna 2014/2015.godina. Kao i predhodnih godina, ni u ovoj setvi nisu obezbeđeni uslovi za intezivnija ulaganja, kao nužne pretpostavke za povećanje prinosa po jedinici površine, a time veće i rentabilnije proizvodnje. Visoko učešće nedeklarisanog semena u setvi (preko 60%) i kasni rokovi setve utiće na prinos pšenice roda 2015.godine.

Kašnjenje sa berbom kukuruza onemogućavalo je obavljanje setve pšenice, pa je u optimalnom roku u Vojvodini zasejano svega oko 100.000 ha. Povoljni vremenski uslovi omogućavali su da se setva obavlja sve do početka decembra. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, setva pšenice na području Vojvodine obavljena je na 297.251 ha što je za oko 5,6% više nego u jesen 2013.godine. Na kasnije obavljenu setvu uticaj su imali i rast cena pšenice u novembru i decembru 2014.godine

Troškovi setve pšenice za osnovni repromaterijal iznose oko 25.000 dinara/ha, što je na približno istom nivou kao i predhodne godine.

Na početku vegetacije na poljima pšenice uočen je napad poljske voluharice, dok je početkom decembra na površinama zasejane pšenicom registrovano značajno prisustvo fitopatogenih gljiva.

Preporuka zemljoradnicima je da obilaze svoje parcele i da vizuelnim pregledima ustanove da li na biljkama postaje simptomi bolesti.

Od vremenskih uslova tokom marta i aprila, ali i od blagovremene primene agrotehničkih mera, u prvom redu prihranjivanja, zavisice dalji razvoj i ovogodišnja proizvodnja pšenice. Takođe kiše u aprilu i maju uticaće na formiranje prinosa. Prema proceni RHMZ očekuje se da će količina padavina u periodu vegetacije biti u granicama višegodišnjeg proseka, ali će temperatura vazduha biti nešto iznad višegodišnjeg proseka. U vreme žetve pšenice, u Vojvodini se prognozira manja količina padavina u odnosu na višegodišnji prosek, a temperatura vazduha nešto iznad višegodišnjeg proseka.

III USLOVI ZA REALIZACIJU PROLEĆNE SETVE U AP VOJVODINI U 2015.GODINI

Prolećna setva predstavlja najznačajniji posao u proizvodnom ciklusu poljoprivrede. Od kvaliteta i vremena obavljanja ovih radova zavise rezultati u biljnoj proizvodnji. Obim i struktura setve treba da odražava potrebe za poljoprivredno-prehrambenim proizvodima na domaćem tržištu, ali i održavanja i ekspanzije izvoza. Na osnovu ukupnih površina pod jesenjim usevima, procenjuje se da je za prolećnu setvu preostalo blizu 1,1 miliona ha koje treba pripremiti i zasejati jarim usevima.

Osnovu za opredeljenje i spremnost proizvođača za zasnivanje proizvodnje u ratarstvu predstavlja ostvarenje te proizvodnje u predhodnim godinama, zadovoljstvo proizvođača i prerađivača ostvarenim ekonomskim rezultatima u predhodnim godinama, kao i uslovi privređivanja kreirani pre početka zasnivanja te proizvodnje (cene reprodukcionog materijala, ponuda prehrambene industrije, mere agrarne politike). Na strukturu setve, takođe će imati uticaja i procena proizvođača o mogućnostima ostvarivanja pozitivnih ekonomskih efekata iz zasnovane proizvodnje.

Ostvarenje proizvodnje u predhodnim godinama

OSTVARENA PROIZVODNJA NAJVAŽNIJIH USEVA U AP VOJVODINI U 2013. I 2014.GODINI

Tabela 1.

PROIZVODNJA	Ostvareno u 2013. godini			Ostvareno u 2014. godini			Indexi 2014/2013		
	ha	t/ha	tona	ha	t/ha	tona	ha	t/ha	tona
Pšenica	294.275	5,49	1.617.068	315.870	4,54	1.434.902	107,3	82,7	88,7
Kukuruz	648.081	5,8	3.954.040	609.911	8,79	5.361.294	94,1	151,5	135,6
Šećerna repa	59.626	48,6	2.896.321	61.251	55,6	3.405.275	102,7	114,4	117,6
Suncokret	170.870	2,8	476.438	159.227	2,97	473.103	93,2	106,1	99,3
Soja	146.574	2,4	357.344	141.550	3,58	506.403	96,6	149,2	141,7

Izvor: Republički zavod za statistiku

Vremenski uslovi u 2014.godini imali su odstupanja u odnosu na prosečne vrednosti. Proizvodna 2013/2014.godina bila je toplija, ali sa znatno većom količinom padavina u odnosu na višegodišnji prosek. Česte i obilne padavine zabeležene su tokom većeg dela maja, a u septembru dvostruko veća količina padavina od proseka, prekidala žetvu uljarica i uticala na kasniji početak berbe kukuruza. Ova godina je veoma specifična po količini padavina. U hidrološkoj 2013/2014.godini u proseku je na području Vojvodine palo 738 mm/m², dok višegodišnji prosek padavina u Vojvodini (1997-2011.godina) iznosi 621 mm/m².

Povoljni vremenski uslovi i primena odgovarajuće agrotehnike uticali su da se kod većine osnovnih ratarskih useva ostvare bolji prinosi nego u 2013.godini.

Od svih najvažnijih ratarskih useva koje se gaje u Vojvodini, u 2014.godini jedino je kod pšenice ostvaren manji prinos, zbog toga što je u 2013.godini ostvaren rekordan prosečan prinos (5,49 t/ha), ali i zbog toga što se u velikoj meri još uvek koristi nedeklarisano seme, kasni sa setvom i koristi malo đubriva. Na smanjenje prinosa i kvalitet imale su i uticaj i intezivne padavine u maju.

Prema podacima RZS najveći rast prinosa zabeležen je kod kukuruza i soje. Ostvaren prosečan prinos zrna kukuruza od 8,79 t/ha i soje od 3,58 t/ha, je najveći od kada se prati Statistika.

Ostvarena proizvodnja soje od 506.000 tona je za 41,7% veća u poređenju sa 2013.godinom, a proizvodnja kukuruza od 5,36 miliona tona je za 35,6% veća u odnosu na 2013.godinu.

Kod suncokreta prema podacima RZS ostvarena proizvodnja je na nivou 2013.godine.

Podaci RZS pokazuju da su ostvareni prinosi šećerne repe od 55,6 t/ha u odnosu na 2013.godinu veći za 14,4%. Za razliku od RZS, podaci P.Z."Industrijsko bilje", pokazuju da su u 2014.godini ostvareni rekordni prinosi. Na osnovu njihovih podataka, šećerna repa je izvađena sa oko 71.000 ha. Ostvaren prosečan prinos od 67,9 t/ha i ukupno je obezbeđeno 4,82 miliona tona š.repe za preradu, od čega se može dobiti oko 590 hiljada tona šećera. Digestija u preuzetoj repi je dosta niska i iznosi 13,61%, a procenat nečistoće 18,6%.

Zadovoljstvo proizvođača i prerađivača ostvarenim ekonomskim rezultatima u pojedinim proizvodnjama u ratarstvu u predhodnim godinama.

Sagledavanje ekonomskih efekata poslovanja u ovim proizvodnjama vršeno je preko pokazatelja bruto marže, u kojoj nisu sadržani troškovi rada i usluga. Obračun bruto marže vršen je za zemljišta koja su dobro obezbeđena fosforom i kalijumom i na kojima je primenjena puna tehnologija proizvodnje. Kod sagledavanja ekonomskih efekata u proizvodnji pojedinih useva u 2014.godini, pošlo se od projektovanog prinosa pšenice i jesenjih useva, uporednih cena proizvoda kao i optimalnih utrošaka repromaterijala po cenama koje su važile u vreme setve. U obračunu je korišćen projektovan prinos a ne ostvaren prosečan prinos, da bi se sagledao uticaj cena proizvoda i inputa na bruto maržu.

Ekonomski efekti poslovanja za pet osnovnih proizvoda u ratarskoj proizvodnji, lošiji su nego u 2013.godini, što je prikazano u tabeli 2.

**BRUTO MARŽA NAJVAŽNIJIH RATARSKIH USEVA NA PODRUČJU VOJVODINE ZA
2013. I 2014. GODINU**

Tabela 2.

	2014.godina				2013.godina
	Prinos t/ha	Vrednost proizvodnje po hektaru (din/ha)	Direktni troškovi repromaterijal a po hektaru (din/ha)	Bruto marža po hektaru (din/ha)	Bruto marža po hektaru (din/ha)
Pšenica	7,00	119.000	52.540	66.460	72.900
Kukuruz	10,00	130.000	70.800	59.200	78.000
Šećerna repa	65,00	260.000	122.600	137.400	205.000
Suncokret	4,00	112.000	59.000	53.000	42.000
Soja	4,00	140.000	66.000	74.000	115.000

Izvor: Služba Udruženja poljoprivrede, prehrambene industrije i vodoprivrede Privredne komore Vojvodine

Cene reprodukcionog materijala za setvu jarih useva

Za realizaciju prolećne setve i svih radova koji joj predhode, na tržištu su obezbeđene dovoljne količine osnovnih repromaterijala.

Sa aspekta troškova za nabavku **semena** može se konstatovati da su cene semena kukuruza i suncokreta Instituta za ratarstvo i povrtarstvo iz Novog Sada u odnosu na prošlu godinu više za oko 10%, dok su cene šećerne repe i soje na istom nivou kao i u 2014. godini.

Imajući u vidu izuzetnu zavisnost prinosa od upotrebe **mineralnih đubriva** u primarnoj poljoprivredi neophodno je ovom pitanju posvetiti odgovarajuću pažnju. Neophodno je edukovati proizvođače o značaju uzorkovanja zemljišta (N-min metoda) i racionalne upotrebe đubriva odgovarajuće vrste.

Cene NPK đubriva koju prodaje "Victoria logistic" u zavisnosti od formulacije početkom oktobra 2014. godine kretala se od 310 do 360 €/t, što je na istom nivou kao i u jesen 2013. godine.

Prema važećem cenovniku "Victoria logistic" cena UREE 46%N iznosi 39,5 din/kg (bez PDV-a) i niža je za 5% u odnosu na isti period predhodne godine, dok cena azotnog đubriva AN iznosi 36,3 din/kg (bez PDV-a) što je na istom nivou kao predhodne godine.

Tržište je obezbeđeno dovoljnim količinama **dizel goriva**. Cena dizela sredinom februara iznosi 143 din/l i u odnosu na isti period prošle godine, jeftinije je za 10,6%.

Prema informacijama sa kojima raspolažemo, cene **pesticida** će ostati na istom nivou kao i u februaru 2014. godine.

Na osnovu cena repromaterijala za proizvodnju osnovnih ratarskih useva, možemo zaključiti da će troškovi setve jarih useva biti nešto niži u odnosu na prošlu godinu.

Ponuda prehrambene industrije za ugovaranje proizvodnje

U proizvodnji šećerne repe ustalila se praksa da fabrike šećera unapred saopštavaju uslove koje će ponuditi proizvođačima šećerne repe za novu setvu. To se po pravilu čini u mesecima kada se završava proizvodnja iz predhodne godine. Prema informacijama sa kojima raspolažemo, po završetku kampanje prerade repe, šećerane su precizirale cenu za ugovaranje setve šećerne repe i ona iznosi 3,5 dinara po kilogramu. Prerađivači smatraju da trenutno stanje na tržištu šećera i niska cena šećera, ne omogućava da garantovana cena šećerne repe bude veća. Na Londonskoj berzi na dan 9.02.2015.godine a za isporuku u martu 2015.godine cena šećera iznosi 386,80 \$/toni (41,8 din/kg). Sa aspekta proizvođača ova cena nije prihvatljiva. Poučeni prošlogodišnjim iskustvom, kada su šećerane umanjile ugovorenu cenu sa 4,3 din/kg na 4 din/kg (ali zbog manje digestije i većeg procenta nečistoće u repi ta cena je bila i niža), ne mogu biti sigurni da će se garantovana (ugovorena) cena ispoštovati.

Procena proizvođača o mogućnostima ostvarivanja pozitivnih ekonomskih efekata iz zasnovane proizvodnje.

Na opredeljenje proizvođača šta će sejati ove godine svakako će uticati i kretanje cena osnovnih ratarskih useva na domaćem tržištu i fjučers cene na evropskim i svetskim berzama.

Cena kukuruza na robnoj berzi u Mađarskoj BSE Budimpešta za isporuku u martu 2015.godine, sredinom februara imala vrednost od 132,2 €/t (16,1 din/kg), dok je za kasnije isporuke cena 136,42 €/t (16,6 din/kg). Cena kukuruza sredinom februara na Robnoj berzi u Francuskoj, za isporuke do nove berbe kreće sa na nivou od 153-165 €/t (18,6-20 din/kg). Sadašnja cena kukuruza na berzi u Čikagu, a za isporuku u martu iznosi 156,6 \$/toni (16,7 din/kg). Cena kukuruza na ruskom tržištu sredinom februara iznosi 143,7 \$/toni (15,3 din/kg).

Cena kukuruza na domaćem tržištu je bez većih oscilacija od početka godine, kretala se u rasponu od 15,10-15,60 din/kg. Trenutna cena kukuruza na Produktnoj berzi u Novom Sadu iznosi 15,3 din/kg (bez PDV).

Cena suncokreta na berzi u Mađarskoj, prema sadašnjem stanju sa berze, iznosi 344,3 €/t (41,8 din/kg). Cena suncokreta u istom periodu prošle godine na berzi u Budimpešti iznosila je 314,37 €/t (36,1 din/kg).

Cena soje rod 2014.godine prema izveštaju „Žita Srbije“, početkom februara, iznosi 43,5-44 din/kg (bez PDV), dok se cena sojine sačme kreće od 56,5-57,5 din/kg bez PDV.

Soja u zrnju i sojina sačma cif Roterдам kreće se 410-415 USD/ tona (44,4-44,9 din/kg). Cena na berzama u SAD, gde dominira GMO soja je 357,69 USD/ tona (38,7 din/kg).

Mere agrarne politike

Jedan od faktora koji utiče na odluku proizvođača o zasnivanju nove proizvodnje jesu mere agrarne politike. Na osnovu ranijih najava izmenjen je Zakon o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Najznačajnija izmena odnosi se na smanjenje površine koja će biti podsticana sa 100 na 20 ha po registrovanom gazdinstvu. Na ovaj način Vlada Srbije se opredelila da vodi socijalnu a ne razvojnu politiku u poljoprivredi i praktično isključila pravna lica iz ove vrste podsticaja.

Vlada Republike Srbije je bila u obavezi da, do kraja januara 2015 godine, donese Uredbu o raspodeli podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju u 2015.godini. To je urađeno sa 20 dana zakašnjenja a do kraja februara 2015 godine nije donet ni jedan pravilnik o podsticajima na osnovu te Uredbe pa je izvesno da poljoprivrednici pred početak setve ponovo nemaju informacije pod kojim će se uslovima obezbeđivati podsticaji. Ovakav "kalendar" aktivnosti Vlade Srbije i Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine garantuje da proizvođači neće moći naplatiti podsticaje za 2015 godinu pred setvu kada im je novac najneophodniji. To će imati za posledicu dodatno smanjenje nivoa agrotehnike kod gazdinstava koja računaju na podsticajna sredstva države tim pre što su ekonomski rezultati proizvodnje iz predhodne godine, i pored dobrih prinosa, lošiji nego godinu dana ranije.

Vlada Vojvodine odnosno Fond za razvoj poljoprivrede Vojvodine raspisao je pet konkursa za investicionu podršku poljoprivrednicima koji ističu polovinom marta. Usaglašeno je sa Sekretarijatom za poljoprivredu AP Vojvodine da će korisnici ovih konkursa biti dodatno podržani obezbeđenjem nepovratnih sredstava za podršku investicijama (povraćaj dela uloženi sredstava u investicije) čime će se relaksirati njihova kreditna obaveza za povučena kreditna sredstva Fonda za razvoj poljoprivrede AP Vojvodine. Ovako usklađena aktivnost državnih organa zasluđuje svaku pohvalu i zasigurno će doprineti poboljšanju konkurentnosti malih gazdinstava. Očekuje se da slična sinhronizovana aktivnost usledi i kod drugih institucija u AP Vojvodini koje podržavaju razvoj poljoprivrede, posebno kada se steknu uslovi za korišćenje predpristupnih fondova EU što zavisi od toga kada će Uprava za agrarna plaćanja Republike Srbije dobiti akreditaciju EU za povlačenje i kontrolu korišćenja sredstava EU.

Na osnovu učinjenih promena u agrarnoj politici Republike Srbije, pored manjih budžetskih sredstava za poljoprivredu (suprotno od opredelenja Strategije koju je ista Vlada usvojila u avgustu 2014 godine), Vlada Srbije je praktično onemogućila pravna lica u poljoprivredi i veća gazdinstva u statusu fizičkih lica ili preduzetnika da koriste podsticaje u biljnoj proizvodnji što je delimično ublaženo povećanjem podsticajnih sredstava za stočarsku proizvodnju (održan je nivo premije za mleko i povećani podsticaji po umatičenom grlu stoke).

* * *

Na osnovu ovih faktora koji utiču na opredeljenje proizvođača za zasnivanje određene proizvodnje u ratarstvu, može se proceniti da će u prolećnoj setvi 2015.godine doći do smanjenja površina pod šećernom repom. Ocenjuje se da će uljarice zauzeti uobičajene površine a da će se povećati površine pod kukuruzom koji i dalje predstavlja najsigurniji strateški proizvod većine proizvođača.